

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Kemijärven kaupunki kannattaa alueidenkäytön- ja kaavoitusjärjestelmän säilyttämistä pääpiirteiltään entisellään. Nykyinen kaavoitusjärjestelmä on todettu toimivaksi, testattu ja hyvin ennakoitava. Ennakoitava toimintaympäristö on kuntien, kansalaisten ja elinkeinoelämän yhteinen etu.

Läpileikkaavana teemana alueidenkäyttölain uudistuksessa Kemijärven kaupunki korostaa eritoten kuntien itsehallintoa ja nk. kaavoitusmonopolin säilyttämistä. Kaavoitusmonopolin on säilyttävä kunnan itsehallinnon takaajana.

Hallituksen tavoitteena on sujuvoittaa ja nopeuttaa kaavoitusprosesseja, mutta tästä huolimatta lakiesityksessä on ristiriitaisesti useita säännöksiä, jotka johtavat päinvastaiseen lopputulokseen, eli entistä raskaampaan kaavoitusprosessiin ja lisäbyrokratiaan.

Kemijärven kaupunki haluaa lausua huolensa yleisesti lainvalmistelun tasosta sekä osallisten huomioinnista maankäyttöä ja rakentamista koskevien lakien valmistelussa. Lakiesitystä ei ole monin paikoin perusteltu riittävästi eikä siitä ole tehty riittävän kattavaa vaikutusten arviointia, mitkä seikat tulevat aiheuttamaan ongelmia käytännön kuntatyössä.

Lakiluonnoksen lausuntoaika myöhästyi merkittävästi ministeriön aiemmin ilmoittamasta aikataulusta, ja nyt lausuntoaika on määriteltä erittäin huonoon aikaikkunaan keskelle valtuustokauden vaihdetta ja luottamuselinten kesätauon alkamista. Tästä johtuen lausunrossamme voidaan kiinnittää huomiota vain aivan keskeisiin kysymyksiin. Koska uudessa lakiluonnoksessa on monelta osin kyse kunnan ydintehtäviin kuuluvasta asiasta – maankäytön suunnittelusta ja ohjaamisesta – olisi lausuntoajan pitänyt ulottua vähintään elokuun loppuun saakka niin luottamushenkilöiden kuin viranhaltijoidenkin riittävän perehtyneisyyden ja osallistumisen varmistamiseksi. Valtion toimijana tulee varmistaa, että lausuntojen antaminen ja kuuleminen olisi kattavaa, ei vain näennäistä.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Kemijärven kaupunki katsoo, että maakunta- ja yleiskaavoitukseen esitetyt muutokset ovat pääsääntöisesti oikeansuuntaisia. Tavoite kunkin kaavataso merkityksen selkeyttämisestä ja täsmentämisestä on hyvä. Lakiluonnoksen mukaisesti maakuntakaavatasolla ei enää ohjata seudullisesti merkittäviä alueidenkäyttöratkaisuja, vaan ratkaisujen teko siirretään kuntatasolle. On kuitenkin huomioitava, että maakuntakaavassa tulee edelleen voida käsitellä kuntien maankäyttöä siltä osin, kun maankäytön ratkaisuilla on selvästi kuntarajat ylittäviä vaikutuksia. Näistä esimerkkeinä voidaan mainita kaupan suuryksiköiden ja suurten elinkeinohankkeiden aiheuttamat vaikutukset, jotka usein ovat maakunnallisia. Maakuntakaavojen selkeät linjaukset antavat myös sopivaa selkänöjää kuntakaavoitukseen estämättä kuitenkaan kuntien omaa kaavoitusta ja maankäyttövaltaa. Toimintaperiaatteen onnistuminen edellyttää luonnollisesti hyvää yhteistyötä maakuntaliittojen ja kuntien välillä.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Yleis- ja asemakaavan yhteiskäsittelyn (AKL 41 §) kirjaaminen lakiin on hyvä uudistus, ja se vahvistaa lakitasolla jo käytössä olevat, nykyisin puitteissa harjoitetut käytännöt.

Lakiluonnoksessa ehdotettu yleis- ja asemakaavan laadinnan aikaisten rakennuskieltojen maksimikeston lyhentäminen voi aiheuttaa ongelmia esimerkiksi suurissa infrahankkeissa ja elinvoimainvestoinneissa, joissa toteutusajat ovat usein pitkiä. Rakennuskieltojen vähimmäisajan tullessa kuluneeksi kieltoa ei voi enää lainkaan määrätä samalle alueelle samaa hanketta koskien, mikä voi aiheuttaa hankkeiden kannalta epäedullisen rakentamisen toteutumista. Rakennuskieltoaikojen lyhentäminen voi toisaalta myös johtaa suojeluarvoiltaan tärkeiden rakennusten ja alueiden vaarantumiseen suunnittelu- ja selvitysprosessien aikana niissä tilanteissa, joissa suojeluarvot ja suojelun taso määritellään kaavoissa. Täten Kemijärven kaupunki katsoo, että rakennuskieltojen maksimijat tulisi säilyttää nykyisellään.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

Lakiluonnoksessa ehdotetaan muun muassa poistettavaksi säännös, jonka mukaan merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön sijoittaminen maakuntakaavan keskustatoiminnoille tarkoitetun alueen ulkopuolelle edellyttää, että vähittäiskaupan suuryksikön sijoituspaikaksi tarkoitettu alue on maakuntakaavassa erityisesti osoitettu tähän tarkoitukseen. Vähittäiskaupan suuryksiköt olisi edelleen osoitettava ensisijaisesti kaavojen keskusta-alueelle. Vähittäiskaupan suuryksikkö voitaisiin kuitenkin osoittaa maakuntakaavassa, yleiskaavassa tai asemakaavassa keskusta-alueiden ulkopuolelle, jos voitaisiin huolehtia, että suunnitellulla alueidenkäytöllä ei ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Voimassa olevaan lakiin verrattuna erityisissä säädöksissä ei enää säädettäisi palveluiden saavutettavuutta eikä palveluverkkoa koskevista sisältövaatimuksista.

Lakiluonnoksen säädöksessä on ristiriitaisuuksia suhteessa esimerkiksi asemakaavan sisältövaatimukseen; asemakaavan sisältövaatimukseen kuuluvat edelleen vaatimukset palveluiden saavutettavuudesta, joten käytännössä palveluiden saavutettavuusvaatimus myös suurmyymälöiden

sijoittamisessa pysyy voimassa. Lisäksi lakiluonnoksen mukainen huolehtiminen siitä, ettei suurmyymälöillä olisi keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen haitallisia vaikutuksia, on epäselvä ja kaipaasi täsmennystä esimerkiksi verrataanko tilannetta jo rakennettujen yksiköiden aiheuttamiin vaikutuksiin vai oletettuihin tuleviin vaikutuksiin. Kemijärven

kaupunki katsoo myös, että suurmyymälöiden seudullisten ja maakunnallisten vaikutusten johdosta myymälöiden sijoittaminen tulisi ratkaista maakunta- tai yleiskaavassa riittävine vaikutusten arviointeineen.

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Tällä hetkellä tuulivoimatuotannon edistäminen Itä-Lapissa on erittäin vaikeaa tuulivoiman aluevalvonnalle aiheuttamien haasteiden takia. Vaatimus tuulivoimalan vähimmäisetäisyydestä monilla alueilla on epärealistinen ja käytännössä lakiluonnoksen ehdotuksen toteutuessa kaikki tuulivoimahankkeet jouduttaisiin käsittelemään maakuntakaavatasolla, mikä ei ole lainkaan tarkoituksenmukaista, vaan se lisää byrokratiaa ja kaventaa kuntien itsehallintoa hallitusohjelman vastaisesti. Etäisyysvaatimus käytännössä johtaakin hallitusohjelmataavoitteiden vesittymiseen uusiutuvan energian edistämisen osalta.

Etäisyysvaatimuksista voitaisiin esityksen mukaan poiketa, jos asuinrakennuksen tai -rakennuspaikan maanomistaja antaisi kirjallisen suostumuksensa asiasta. Suostumus sitoisi myös tulevia omistajia kauppatilanteessa. Tästä seuraisi se, että seuraavan maanomistajan tulisi ottaa sitovana vastaan edellisen tekemä päätelmä haittavaikutuksista. Vastaavia omaa asuinpaikkaa ja seuraavia maanomistajia sitovia suostumusmenettelyjä ei ole mahdollista soveltaa missään muussa ympäristöhaittoja koskevassa käsittelyssä. Tällainen lakiesityksen muutos tuo huolen ihmisten elinympäristönmuutosvaikutusestaterveelliseen ja turvalliseen elinympäristöön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

Kuten esityksen nykytilan kuvauksessa ja sen arvioinnissa tuodaan esille, tuulivoimalan ja asutuksen välinen etäisyys määritetään Suomessa tapauskohtaisesti ja vaikutusperusteisesti suunniteltua tuulivoimahanketta koskevissa kaavoitus- ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyissä. Tarkempaan voimalan ja asutuksen välisen etäisyyden määrittämiseen vaikuttaa suunnittelussa ja lupamenettelyissä mm. tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista antaman asetus, välkevaikutukset ja maisemalliset kysymykset.

Tämä tosiasiallisiin hankekohtaisiin tuulivoimaloiden vaikutuksiin perustuva tarkastelu on ollut toimiva menettelytapa ja mahdollistanut Suomen tähänastisen kehityksen puhtaan energian edelläkävijänä yhdeksi Euroopan edullisimmista sähkön hinta-alueiksi. Puhtaan ja edullisen sähkön saatavuutta ei tulisi vaarantaa keinotekoisilla etäisyysrajoilla vaan tuulivoimaloiden vaikutukset ja etäisyydet tulisi jatkossakin pohjautua todellisiin vaikutusperusteisiin määrittämiin kunnan vahva päätäntävalta säilyttäen.

Kemijärven kaupunki ei kannata ehdotettua tuulivoimalan ja asutuksen välistä kategorista vähimmäisetaisyyttä. Kaupunki katsoo, että nykyinen menettely on jo riittävän tiukka mahdollistaen todellisiin vaikutuksiin perustuvan kuntakohtaisen päätöksenteon, eikä sen rinnalle tarvita uutta rajoittavaa säännöstä.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Lakiesitys mahdollistaisi jatkossa aurinkovoimaa koskevan yleiskaavan laatimisen, jota voidaan käyttää rakentamisluvan perusteena (AKL 70 §). Aurinkovoimayleiskaava tulee Kemijärven kaupungin näkökulmasta tarpeeseen, ja se muodostunee monessa kunnassa tärkeäksi suunnitteluinstrumentiksi. Erityisen tärkeää on, että aurinkovoimayleiskaavan perusteella on mahdollista suoraan myöntää rakentamislupa voimalalle ja siihen liittyville rakenteille ilman velvollisuutta laatia asemakaavaa tai erillistä rakentamislain mukaisten suunnittelutarvealueen sijoittumisen edellytysten arviointia. Yleiskaavan käyttö rakentamisluvan perusteena tulee koskea kaikkia aurinkovoimalaa varten tarvittavia rakenteita, joita voivat olla mm. aurinkopaneelimuodut, muuntajat, sähköasemat, energiavarastot, hulevesijärjestelmät ja maisemointiratkaisut.

Kriteerit aurinkovoimalan sijoittamisessa metsäympäristöön ovat lakiluonnoksessa jääneet hyvin epäselviksi; lakiluonnoksessa todetaan, että aurinkovoimaloita ei saisi merkittävässä määrin sijoittaa metsämaalle. Jää täysin epäselväksi, mitä merkittävällä määrällä tarkoitetaan. Lain perusteluissa asiaa tulee avata tarkemmin, eli tarkastellaanko metsäalueelle sijoittumisen merkittävyyttä hankekohtaisesti vai esimerkiksi kunta- tai seutukohtaisesti tai valtakunnallisesti. Vanhoille turvetuotannosta vapautuneille alueille tulisi myöskin saada tarkempi selvitys, koska näitäkin alueita vapautuu muuhun käyttöön hehtaarimääräisesti paljon.

Aurinkoenergiահankkeet itsessään ovat jo erittäin merkittäviä investointeja alueiden elinvoiman vahvistamiseen (mm. suorat ja välilliset työllisyysvaikutukset, vuokratulot maanomistajille ja kiinteistöverotulot kaupungille). Paikallinen ja lähelle kulutuskohteita sijoittuva energiantuotanto lisää myös omavaraisuutta, toimitusvarmuutta ja turvallisuutta vähentäen myös tarvetta uusien pitkien siirtolinjojen rakentamisesta.

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavaehdotuksen ilmoittamisesta kirjeitse (AKL 84 §) toisessa kunnassa asuville maanomistajille ja -haltijoille olisi voinut luopua; ulkopaikkakuntalainen on tässä menettelyssä käytännössä paremmassa asemassa kuin kunnassa asuva. Lakiuudistuksissa tulisi antaa kunnille mahdollisuus hyödyntää digitalisaatiota täysmääräisesti perinteisen kirjepostin sijasta. Kirjepostista määrääminen

on ristisriidassa myös sen kanssa, että sanomalehdessä julkaistavasta kuulutuksesta luovutaan. Huomioon otettavana on myös paikallislehtien vähäisyys- ja kattavuus Itä- Lapin alueella

Kirjeperusteisen ilmoitusvelvollisuuden sijaan voitaisiin vaihtoehtoisesti harkita postiosoiteperusteista sijaintitietotulkintaa kuntaperusteisen osallisuustulkinnan sijaan. Tietojärjestelmien rajapintojen yhteen toimimattomuuden, automaattisen tiedonsaannin oikeuksien rajoitteiden ja tietojen päivitysongelmien takia kotikunnan selvittämiseksi joudutaan tekemään manuaalista työtä - myös niissä tilanteissa, joissa postiosoite olisi ajan tasalla. Postiosoiteperustaisuus toisi heti säästöjä manuaalisen työn vähentyessä ja sujuvoittaisi kaavoitusmenettelyä.

Viestintämuotojen digitalisoituessa postiosoitetietoperustainen tieto mahdollistaa myös tarkemman ja reaaliaikaisemman paikkatietoperustaisen osallistamisen kuin kuntakohtainen tulkinta. Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä kokoaa alueidenkäytön olennaiset tiedot saman järjestelmän sisään. Kemijärven kaupunki mielestä, myös uudessa alueidenkäyttölaissa ja -asetuksessa huomioitaisiin digitaalinen viestintä täysimääräisesti Digi ensin -hankkeeseen nojaten, sekä mahdollistettaisiin myös jatkossa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään nojautuvan paikkatietoperustaisen viestinnän välineen kehittäminen osallisille, viranomaisille ja viranomaisten väliselle viestinnälle sekä paikkatietoperustaiselle viestinnän seurannalle.

Kaavoitusmenettelyn vaikutusten arvioinnin osalta lakiluonnos muuttaisi asemakaavaprosessia nykyistä raskaammaksi, sillä luonnoksen 78 §:n mukaan asemakaavaa laadittaessa olisi arvioitava kaavan todennäköisesti merkittävät vaikutukset rakentamisen kustannuksiin. Rakentamisen kustannuksia voi olla erittäin hankala arvioida kaavoitusvaiheessa ja säädöksen myötä asemakaavaprosessi kuormittuu huomattavasti lisäten kaavoituksen kustannuksia ja pidentäen asemakaavojen laatimisaikatauluja. Vaatimuksesta rakentamiskustannusten selvittämisestä tulee luopua asemakaavoittamisen sujuvoittamiseksi, mikä on myös hallitusohjelman tavoite.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen maanomistajan kanssa

Lakiluonnoksessa esitetään maanomistajille oikeutta asema- tai yleiskaava-aloitteen tekemiseen, joka tulisi käsitellä kunnassa monijäsenisessä toimielimessä viimeistään neljän kuukauden kuluessa (AKL 90 §).

Kemijärven kaupunki katsoo, että kaavoitusaloitteiden laajentaminen pitäisi koskea myös yleiskaavoitusta sekä aloitteiden käsittelyyn asetettu aikaraja sekä käsittely monijäsenisissä toimielimissä voivat lisätä kaavoitusprosessien demokraattisuutta, mutta toisaalta myös byrokratiaa aloitteiden tullessa kaavamaisesti lakiin pohjautuen käsitellyiksi nykytilanteeseen verrattuna. Neljän kuukauden aikaraja aloitteen käsittelyssä saattaa johtaa siihen, että hyvätkin aloitteet hylätään,

koska esimerkiksi aloiteasiaa koskevaa tarpeellista selvitystietoa tai vastaavia tietoja ei säädetyssä ajassa voida välttämättä selvittää. Aikaraja aloitteen käsittelyssä muodostaa kuntiin potentiaalisesti huomattavan resurssirasitteen, haitaten näin muiden lakisäateisten toimintojen täyttämistä ja maankäyttöhankkeiden etenemistä. Käytännön työssä nykyinen lainsäädäntö ja aloitteiden käsittelykäytäntö on ollut varsin toimiva, eikä Kemijärven kaupunki täten näe tarvetta laissa säädetylle lisäbyrokratialle.

Lakiesitys kaventaisi kuntalaisten muutoksenhakuoikeutta asemakaavojen hyväksymispäätöksistä (AKL 114 §). Jatkossa valitusoikeus asemakaavoista olisi vain asianosaisilla kaikkien kuntalaisten sijaan niissä tapauksissa, joissa asemakaava on laadittu yleiskaavan ohjausvaikutuksesta poikkeamatta.

Kemijärven kaupunki katsoo, että muutoksenhakuoikeuden rajaaminen asemakaavoissa saattaa aiheuttaa yleiskaavoitusta koskevien vaatimusten lisääntymistä, koska asemakaavoitusta mahdollisesti koskevat ristiriidat ja osallistuminen siirtyisivät yleiskaavatasolle. Tätä kehitystä ei voida pitää toivottavana eikä tarkoituksenmukaisena. Yleiskaavoja tehdään hyvin laajalla skaalalla vaihdellen yleispiirteisistä strategisista yleiskaavoista aina yksityiskohtaisiin rakentamista ohjaaviin yleiskaavoihin. Valitusoikeuksien poistaminen voisi myös kaventaa kuntalaisten osallisuuden tunnetta, mikä voi heijastua kaavoitushankkeiden yleiseen hyväksyttävyyteen. Muutoksenhakuoikeuksien kaventamisen sijaan tuomioistuinten riittävien resurssien varmistaminen olisi paras keino sujuvien kaavavalitusten käsittelyn takaamiseksi.

Yhdistyksille langetettu edellytys valitusoikeudesta vain muistutuksen jättämisen jälkeen (AKL 114 §) saattaa johtaa ”varmuuden varalta” tehtyihin muistutuksiin valitusoikeuksien turvaamiseksi, mikä puolestaan saattaa johtaa kunnallisen byrokratian kasvamiseen muistutusten käsittelyssä. Yleisesti Kemijärven kaupunki katsoo valitusoikeuksien rajaamisen olevan ongelmallista perusoikeuksien kannalta erityisesti tässä tilanteessa, jossa rajaamisesta aiheutuvat prosessin sujuvoittamishyödyt ovat vähintäänkin epävarmoja. Nykylain mukaista valitusoikeutta ei kaavoituksen näkökulmasta ole koettu ongelmalliseksi Kemijärvellä.

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

Kaavojen toteuttamista koskevassa lain 101 a §:ssä säädettäisiin maanomistajan oikeudesta saada maakunta-, yleis- tai asemakaavan suojelumääräyksestä johtuvasta rajoituksesta metsätalouden harjoittamiselle kunnalta korvaus, jos rajoituksesta aiheutuu vähäistä suurempaa taloudellista menetystä. Korvausvaatimus on ristiriidassa eri kaavatasojen sisältövaatimusten kanssa, joiden

mukaan luonnon monimuotoisuutta ja luonnonarvoja tulee vaalia. Kaavojen sisältövaatimusten täyttämiseksi kaavoissa on usein tarpeen asettaa puuston käsittelyä koskevia määräyksiä. Mikäli valtio katsoo tarpeelliseksi säätää korvausvelvollisuudesta, tulisi valtion varautua budjetissaan korvausten maksamiseen kuntien sijaan. Lain kirjaus on lisäksi hyvin epäselvä korvauksen maksamisen ajankohdasta, määrittelystä ja suuruudesta ja siitä, onko kyseessä kertakorvaus. Kuntanäkökulmasta vähimmäisvaatimuksena esitetään, että korvausvelvollisuus lankeaisi kunnan maksettavaksi vasta puiden kaatamista koskevan luvan hylkäämisen jälkeen vastaavasti kuten on jo nyt säädetty alueidenkäyttölain 102 §:ssä muiden maa-alueiden lunastus- ja korvausvelvollisuudesta.

Maakuntakaavan suojelumääräyksistä ei pidä missään tapauksessa voida säätää korvausvelvollisuus vastuuta kunnille, koska maakuntakaavoja ei hyväksytä kunnissa.

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Alueidenkäyttölain uudistuksen yhteydessä myös rakentamislakiin esitetään muutoksia. Rakentamislain 46 §:n sijoittamisen edellytyksiin suunnittelutarvealueella täsmennettäisiin siten, että yli kymmenen hehtaarin aurinkovoimalan rakentamista pidettäisiin aina merkittävänä rakentamista, eli se vaatisi kaavoitusta suoran luvittamisen sijasta. Lakiin kirjattu pinta-alan määritelmä on yksiselitteinen ja enenevissä määrin laajoja aurinkovoimaloita olisikin kokemusten perusteella hyvä käsitellä kokonaisvaltaisemmin kaavoituksen keinoin. Rakentamisen merkittävyyttä on hyvä tarkastella sen vaikutusten kautta. Esimerkiksi määritelmän mukainen kymmenen hehtaarin aurinkovoimala taajamassa tai sen välittömässä läheisyydessä voi olla tosiasiallisesti merkittävää rakentamista, kun taas vastaava hanke vaikkapa taajaman ulkopuolella entisellä turvetuotantoalueella on vaikutuksiltaan huomattavasti vähäisempi. Tällaiset asiat korostuvat vielä enemmän pohjoisessa osassa Suomea kuten Kemijärvellä. Kaupunki pyytääkin lainsäätäjää vielä harkitsemaan, onko ehdotonta kymmenen hehtaarin rajaa tarkoituksenmukaista kirjata rakentamislakiin. Mikäli pinta-alamääritelmä kirjaaminen nähdään välttämättömäksi, Kemijärven kaupunki pyytää harkitsemaan pinta-alamääritelmän korottamista esitetystä kymmenestä hehtaarista, joka palvelisi paremmin perusajatusta toimintatapana.

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaki

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

-

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Aurinkovoimaloiden minimietäisyys lähimpään asutukseen tulee määritellä.

Perustelu: Aurinkovoimaloissa tarvitaan laitteita, jolla tuotanto sovitetaan verkkoon syötettäväksi (invertterit) Nämä laitteet sijoitetaan yleisesti paneelirivien päihin ja ne pitävät huomattavaa meteliä, joka häiritsee lähellä asuvia.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen maanomistajan kanssa

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksiantoa j voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentti luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislainsi)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Mikko Mattila

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Alueidenkäyttölain luonnos sisältää monia tärkeitä uudistuksia, jotka edistävät kaavoituksen sujuvuutta ja joustavuutta. Kuitenkin joitain ehdotuksia on tarkasteltava kriittisesti, jotta ne vastaavat paremmin kulttuuriympäristön säilyttämisen, osallistavan päätöksenteon ja kestävän kehityksen periaatteita.

Kulttuuriympäristöjen säilyttäminen:

Luonnos korostaa maankäytön suunnittelussa taloudellista kilpailukykyä ja investointeja, mutta kulttuuriympäristön arvojen säilyttämiselle tulisi antaa selkeämpi asema. Erityisesti kaavoituksessa tulisi vahvistaa rakennetun ympäristön ja historiallisesti merkittävien kohteiden suojelua. Esimerkiksi maailmanperintökohteisiin liittyvät erityissäännökset ovat tarpeen, jotta ne eivät jää yleisten kaavamääräysten varaan. Lisäksi luonnon monimuotoisuuden ja maiseman arvojen huomioon ottamista tulisi korostaa kaikissa kaavatasoissa.

Osallisuuden vahvistaminen:

Nuorten ja eri ikäryhmien osallistumisen edistämiseksi kaavoitukseen tulisi kehittää konkreettisia menetelmiä. Esimerkiksi:

Digitaalisten osallistumiskanavien laajentaminen, jotta eri ikäryhmät pääsisivät helpommin mukaan keskusteluun.

Selkeämmät ohjeet kuntien osallistumissuunnitelmiin, jotka edellyttäisivät eri väestöryhmien huomioon ottamista.

Kestävä kehitys:

Sosiaalinen kestävyys: Kaavoituksessa tulisi turvata kaikkien asukkaiden saavutettavuus palveluihin ja viihtyisään ympäristöön. Ehdotuksessa mainitut joukkoliikenteen ja pyöräilyinfrastruktuurin parannukset ovat hyvä alku, mutta niihin tulisi liittää konkreettiset velvoitteet.

Kulttuurinen kestävyys: Kaavoituksessa tulisi säilyttää alueiden historiallinen ja kulttuurinen identiteetti, erityisesti maaseudulla ja kaupunkien vanhoissa osissa.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen maanomistajan kanssa

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Vihreälehto Ira
Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Hallituksen esityksessä alueidenkäyttöä koskevat säännökset uudistetaan Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi. Esityksen taustoituksessa (luku 1.1.) käydään läpi hallitusohjelman tavoitteet alueidenkäytön uudistamiseksi.

Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Tämän toteutumiseksi on laadittu liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen Suomi liikkeelle -ohjelma. Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin, että hallituksen esitysluonnoksen taustoituksessa ei nosteta esille hallitusohjelman Suomi liikkeelle -kirjausta liikkumisen edistämisen huomioimisesta maankäytön lainsäädäntöä uudistettaessa.

Valtion liikuntaneuvosto esittää, että esityksen taustoitukseen (luku 1.1.) lisätään Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjattu tavoite fyysisen aktiivisuuden edistämisestä.

Esitykseen on kirjattu alueidenkäyttöön vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia ja ilmiöitä, joita ovat muun muassa ilmastonmuutos, aluerakenteen erilaistuminen, väestön ikärakenteen muutokset, liikkumisen ja liikenteen murros sekä digitalisaatio.

Liikkumisen ja liikenteen murroksen osalta esityksessä nostetaan esille, että osana vähähiilisen liikkumisen ja kansanterveyden edistämistä on tärkeää luoda kaikenlaisilla alueilla edellytyksiä jalankululle ja pyöräliikenteelle. Lisäksi esityksen mukaan esteettömyyden edistäminen on tärkeää erityistä tukea tarvitsevien väestöryhmien liikkumismahdollisuuksien toteuttamiseksi. Valtion

liikuntaneuvosto pitää edellä mainittuja nostoja tärkeinä väestön fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi ja mahdollistamiseksi.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että esityksessä ei kuitenkaan tunnisteta väestön riittämättömän fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallista haastetta keskeisenä toimintaympäristön muutoksena sekä alueidenkäytön vaikutuksia väestön fyysiseen aktiivisuuteen.

Väestön liian vähäinen fyysinen aktiivisuus on yksi suomalaisen ja koko länsimaisen yhteiskunnan keskeisimmistä haasteista. Suomessa lapsista ja nuorista noin kolmannes, työikäisistä noin neljännes ja ikäihmisistä alle viidennes täyttää liikkumissuosituksen ja liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Suurin osa lasten ja nuorten sekä aikuisväestön valvellaoloajasta kuluu paikallaan istuen tai makuulla. Huolta herättää myös väestön toimintakyky. Esimerkiksi 5. ja 8.-luokan oppilaista 38 %:lla fyysinen toimintakyky tasolla, joka vaikeuttaa arjessa jaksamista.

Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa. Väestön liian vähäisellä liikkumisella on kansantalouden lisäksi vaikutuksia muun muassa väestön terveyteen ja hyvinvointiin, työ- ja toimintakykyyn, oppimiseen ja sotilaalliseen suorituskkyyn.

Alueidenkäytöllä (esimerkiksi eri toimintojen saavutettavuus sekä kävely- ja pyörätiet) on ratkaiseva merkitys väestön mahdollisuuksiin tehdä arjessa fyysistä aktiivisuutta ja liikuntaa tukevia valintoja, kuten valita työ- tai asiointimatkaan tai harrastukseen kulkemiseen aktiivinen kulkutapa. Nyky-yhteiskunnan elämäntavat ja elinympäristö eivät kuitenkaan kannusta riittävästi fyysiseen aktiivisuuteen. Yksilöiden on haasteellista lisätä fyysistä aktiivisuuttaan, jos elinympäristö ei tue sitä. Parhaimmillaan elinympäristö kannustaa ja ohjaa ihmisiä valitsemaan fyysisesti aktiivisia ratkaisuja arjessaan.

Elinympäristömme uusiutuu hitaasti. Tänä päivällä päätöksillä on kymmenien, jopa satojen vuosien vaikutukset esimerkiksi ihmisten fyysisen aktiivisuuden mahdollisuuksiin. Alueidenkäytön ja kaavoituksen ohjauksessa onkin erittäin tärkeää huomioida fyysistä aktiivisuutta tukevan elinympäristön kehittäminen.

Toistaiseksi alueidenkäytön ja kaavoituksen ohjauksessa on näkynyt kohtuullisesti kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tavoite, mutta ei laaja-alaisempaa tavoitetta väestön fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi. Valtion liikuntaneuvosto on esittänyt, että maankäytön ja alueiden käytön ohjaukseen on tarpeen ottaa jatkossa mukaan tavoitteeksi edellytysten luominen fyysiselle aktiivisuudelle.

Valtion liikuntaneuvosto esittää, että esityksessä (luku 2.1.3.) tunnistetaan väestön riittämätön fyysinen aktiivisuus yhtenä keskeisenä yhteiskunnallisena haasteena sekä alueidenkäytön vaikutukset väestön fyysiseen aktiivisuuteen.

Esityksen 5 §:ssä määritellään alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet. Esityksen mukaan alueidenkäytön suunnittelun tavoitteena on edistää muun muassa turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien kannalta hyvän elinympäristön ja toimintaympäristön luomista. Lisäksi liikenteen tarkoituksenmukaisen järjestämisen yhteydessä nostetaan tavoitteeksi edistää erityisesti joukkoliikenteen, jalankulun ja pyöräliikenteen toimintaedellytyksiä.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia alueidenkäytön suunnittelun tavoitteisiin. Tavoitteisiin ehdotetaan lisättäväksi huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus sekä ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, millä halutaan korostaa valtakunnallisen alueidenkäytön ohjauksen tarvetta ilmastonmuutoksen hallinnassa.

Valtion liikuntaneuvosto pitää hyvin tärkeänä, että yhdeksi suunnittelun tavoitteeksi on kirjattu jalankulun ja pyöräliikenteen toimintaedellytysten edistäminen. Väestön riittämättömän fyysisen aktiivisuuden edistäminen edellyttää kävelyn ja pyöräilyn lisäksi kuitenkin kokonaisvaltaisempaa tavoitteenasettelua alueidenkäytön suunnitteluun fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että hallituksen esityksen luonnoksessa ei täyty Petteri Orpon hallitusohjelman kirjaus, jossa maankäytön lainsäädäntöä uudistettaessa huomioidaan liikkumisen edistäminen. Kuten ilmastonmuutoksen osalta, esityksessä tulee korostaa alueidenkäytön ohjauksen tarvetta puuttua väestön liian vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen.

Valtion liikuntaneuvosto esittää seuraavaa lisäystä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteisiin (5 § 1. kohta, lisäys isoilla kirjaimilla):

”Alueidenkäytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:

1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, FYYSISEEN AKTIIVISUUTEEN KANNUSTAVAN JA sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, ikääntyneiden sekä vammaisten ja liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden, kannalta hyvän elinympäristön ja toimintaympäristön luomista;”

Esityksen vaikutuksia on arvioitu muun muassa talouden, kotitalouksien, yritysten, viranomaisten toiminnan sekä muiden yhteiskunnallisten vaikutusten osalta. Osana muiden yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia nostetaan esille vaikutukset eri toimintojen saavutettavuuteen eri kulkumuodoilla sekä edellytysten luomiseen jalankulun ja pyöräliikenteen järjestämiselle. Valtion

liikuntaneuvosto nostaa esille, että esityksessä ei arvioida esityksen vaikutuksia väestön fyysiselle aktiivisuudelle.

Valtion liikuntaneuvosto edellyttää, että alueidenkäytön ja kaavoituksen säädösvalmistelussa tehdään jatkossa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia. Myös Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeessa, jossa ohjeistetaan eri vaikutuslajien arviointia, nostetaan esille tarve tarkastella säädösehdotusten vaikutuksia väestön liikuntaan ja liikkumiseen sekä niiden edellytyksiin. Lisätietoa liikkumisvaikutusten arvioinnista osoitteesta: www.liikkumisvaikutukset.fi ja Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeessa.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen maanomistajan kanssa

Ei lausuttavaa.

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Ei lausuttavaa.

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

Ei lausuttavaa.

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

Ei lausuttavaa.

Rikala Saku
Opetus- ja kulttuuriministeriö - valtion liikuntaneuvosto

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

-

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Rky-alueiden nauttima suoja ei ole ollut riittävän vahva. KHO ei ole aina ottanut käsiteltäväkseen kysymystä siitä, mikä on suojelun kohde. Se olisi pitänyt määritellä yksityiskohtaisemmin jo Museoviraston päätöksessä.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Maakuntakaavaa koskevat säädökset on kirjoitettu siten, että sitä pidetään jonkinlaisena lupajärjestelmänä, vaikka tarkoituksena on vain suojata tarpeellisia mahdollisuuksia. Käytännössä on esimerkiksi pitänyt maakuntakaavaa muuttaa, jotta voidaan yleiskaavassa "sallia" keskuspuhdistamon sijoittaminen maan, vaikka sillä ei ole maankäytöllisiä vaikutuksia ympäristöön. Pääkaupunkiseudulla on tarpeeton kiista siitä, missä kohdin tulee suojata mahdollinen raideliikennevaraus Tallinnasta.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

Vähittäiskaupan suuryksiköt on määritelty nykylaissa niin epäselvästi, että ne ovat estäneet käytännössä jopa kirpputorin laajentamisen.

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

Ranta-aluetta ei ole määritelty nykyisin laissa. Edellistä luonnonsuojelulakia laadittaessa todettiin, että biologinen ranta-alue on toinen kuin maantieteellinen ranta-alue, ja sen rajausta riippuisi siitä, kummassa lainsäädännössä siitä määrättäisiin. Tämä valinta olisi syytä tehdä nyt tietoisesti:

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen maanomistajan kanssa

-

Kommentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

Juridisesti on epäselvää, miten määritellään "lähiaikoina vireille tulevat kaavat". Tämä on käytännössä virkamiesten spekulointia, mutta päätösvalta on luottamushenkilöillä, jotka ottavat kantaa asiaan vasta kun se heille esitetään päätettäväksi. Vasta jokin päätös tarkoittaa, että kaava on tulossa vireille.

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksiantoa j voimaantuloa koskevat säännökset

Kuntalain säädös ilmoituksista on vanhentunut. Jos kunta, jossa yli neljäsosa väestöstä on vieraskielistä, ilmoittaa tietoverkossa kunnan yleiskaavan valmistelusta suomeksi ja ruotsiksi, asia ei käytännössä tule tiedoksi kuntalaisille.

Kommentti luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislainsiksi)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Jouni Särkijärvi
yliarkkitehti; YM:n entinen ylijohtaja